

ФУНКЦІЇ ПОЗИЧКОВОГО ВІДСОТКА

LOAN INTEREST FUNCTIONS

УДК 336.781.2/5

Бормотова М.В.

к.е.н., доцент кафедри управління державними та корпоративними фінансами

Український державний університет залізничного транспорту

Олійник Я.В.

магістр

Український державний університет залізничного транспорту

У статті на підставі аналізу наукових економічних досліджень розглянуті та систематизовані функції позичкового відсотка. Виявлено розбіжності у трактуванні функцій позичкового відсотка різними авторами. Визначена функція первинного генератора інфляції позичкового відсотка. Сформовано узагальнюючий перелік функцій позичкового відсотка.

Ключові слова: інфляція, позичковий відсоток, кредит, первинний генератор інфляції, функції процента.

В статье на основании анализа научных экономических исследований определены и систематизированы функции ссудного процента. Выявлены расхождения в трактовке функций ссудного процента различными

авторами. Определена функция первичного генератора инфляции ссудного процента. Сформирован обобщающий перечень функций ссудного процента.

Ключевые слова: инфляция, ссудный процент, кредит, первичный генератор инфляции, функции процента.

In the article, based on the analysis of economic research, the functions of the loan interest are determined and systematized. Differences in the interpretation of loan interest functions by different authors were revealed. The function of the initial generator of inflation of the loan interest is determined. The general list of functions of loan interest is formed.

Key words: inflation, loan interest, credit, primary inflation generator, percent function.

Постановка проблеми. За умов обмеженості інвестиційних ресурсів особливої актуальності набуває використання кредиту як джерела формування інвестиційного капіталу. За своєю суттю і широтою спектру охоплення процесу суспільного відтворення кредит є однією з найскладніших економічних категорій. Суть кредиту зводиться до його внутрішніх властивостей, виступаючи домінантою у змісті цієї економічної категорії.

Об'єктом кредиту є певна вартість, яка передається від кредитора до позичальника, характерною рисою якої є зворотність руху, пов'язана з поверненням позичальником кредиту рівноцінного еквівалента отриманих у позику ресурсів із приростом, що становить плату за їхнє користування. Відповідно, питання визначення соціально-економічного змісту позичкового процента через розкриття його функцій слід вважати актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи теорії визначення позичкового відсотка знайшли відображення у наукових працях таких видатних зарубіжних і вітчизняних учених, як О.Д. Вовчак [5], О.М. Колодізев [12], С.В. Мочерний [14], М.І. Савлук [8], Дж.К. Гелбрейт [6, 7], Бернар А. Ліетар [1, 2] та інші. Але досі немає єдиного погляду щодо визначення і класифікації функцій позичкового відсотка за різними критеріями, що зумовлює необхідність подальшого дослідження цих проблем.

Метою статті є дослідження та систематизація функцій позичкового відсотка.

Виклад основного матеріалу. Дослідженню функцій позичкового відсотка приділяють увагу багато вчених-економістів, та кожен із них визначає свій перелік, наведений у табл. 1.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що позичковий процент є платою за користування позичковим капіталом, його ціною. Як і будь-яка економічна категорія, позичковий відсоток вико-

нує функції, що відображають прояв специфічних сторін його сутності.

Практично всі дослідники виділяють такі базові функції позичкового процента: розподілу прибутку, збереження позичкового капіталу та стимулюючу. Та вони розходяться в трактуванні деяких із них. Так, В.М. Козирєв функцію перерозподілу частини доходів населення трактує як передачу надлишків капіталу, що натепер не використовуються, однією частиною громадян іншій, яка має в ній необхідність або має намір отримати з нього підприємницький дохід та зобов'язується повернути тіло кредиту з відсотком. Натомість М. Кеннеді [11] та М.В. Велічко [3] під тим же формулюванням мають на увазі перерозподіл часток одиничної сукупної купівельної спроможності грошей внаслідок віднесення ціни кредиту (позичкового відсотка) на вартість спектру товарів, що виготовляються на кошт запозиченого капіталу. Також М.В. Велічко [3, с. 178] звертає увагу на виконання позичковим відсотком функції первинного генератора інфляції та фактичну залученість третіх осіб до наслідків (виплата відсотків за кредитом) угоди кредитування.

Доцільно доповнити перелік функцій позичкового відсотка функцією первинного генератора інфляції.

Не менш важливими функціями відсотка сьогодні є інвестиційна, регулююча, функція збереження рівноваги між попитом та пропозицією та функція впливу на економічні цикли розвитку економіки.

Загалом посилення ролі позичкового відсотка в економіці і перетворення його на дієвий елемент економічного регулювання викликає необхідність урахування всіх його функцій та більш детального вивчення раніше мало досліджених.

Зважаючи на соціальну важливість функції позичкового відсотка, запропонованої М. Кеннеді

Тракткування функцій позичкового відсотка

Автор	Перелік функцій	Тракткування функцій
1	2	3
Вовчак О.Д. [5], Колодзєв О.М. [12], Мочерний С.В. [14], Савлук М.І. [8]	Розподільча функція	Полягає у тому, що прибуток, отриманий позичальником шляхом використання позичкового капіталу, розподіляється на дві частини – позичковий процент і підприємницький дохід.
	Функція збереження вартості позичкового капіталу	Перекладає ризик знецінення позичкового капіталу на позичальника
	Стимулююча функція процента	Спонукає позичальника ефективно використовувати надані йому в тимчасове користування кошти
Романовський М.В. [15]	Регулююча функція	Полягає у врівноваженні нормою позичкового процента співвідношення попиту та пропозиції кредиту, встановленні раціонального поєднання власних і позикових коштів
Каменко О.Л. [10]	Функція ціни кредиту	Процент постає як функціональна форма ціни
	Функція міри доходу	Процент постає як ціна боргу позичальника, яка показує, скільки грошових одиниць у будь-якій валюті він повинен сплатити за користування 100 грошовими одиницями позичкового капіталу.
	Функція збереження вартості позичкового капіталу	Процент виникає в умовах інфляції
Козирєв В.М. [13]	Перерозподіляє частину доходів населення	
	Регулює процеси руху капіталу на макроекономічному рівні	
Лаврушин О.І. [9]	Функція урівноваження співвідношення попиту та пропозиції кредиту	Позичковий відсоток сприяє раціональному поєднанню власних і позикових коштів.
	Функція регулювання обсягу залучених банком депозитів	Зростання потреб суб'єктів господарювання в кредитах повинно покриватися відповідним приростом банківських депозитів як джерел кредитування. Це веде до підвищення ставок депозитного відсотка до розміру, що врівноважує пропозицію депозитів і попит на них із боку банку.
	Управління ліквідністю балансу	Диференціація рівня позичкового відсотка за активними операціями залежно від ліквідності вкладень приводить до відповідності попиту на ризиковий кредит з боку позичальників вимогам ліквідності балансу банків.
Велічко М.В. [3] Кеннеді М. [11]	Функція прихованого перерозподілу купівельної спроможності	

та М.В. Велічко, вважаю доцільним привести їх обґрунтування. Для цього М.В. Велічко [3, с. 173] розглядає кредитно-фінансову підсистему економіки в безрозмірному вигляді.

Припустимо, що обсяг засобів платежу, що знаходяться в обігу, рівний S , а обсяг заборгованості за кредитом без урахування відсотків дорівнює K . Оскільки кредити беруться під певні цілі (купити що-небудь необхідне позичальнику), то всі потенційні покупці на всіх спеціалізованих ринках свою поточну номінальну платіжну здатність оцінюють з урахуванням взятих ними кредитів, і тому суму $S+K$ можна назвати миттєвою сукупною номінальною платіжною здатністю суспільства. Будь-яка грошова величина s може бути віднесена до цієї величини: $s/S+K$. У результаті такого перерахунку

всіх грошових величин ми переходимо від номінальної кредитно-фінансової системи в безрозмірну за $S+K$ кредитно-фінансову систему, в якій всі грошові величини позбавлені яких-небудь номіналів-розмірностей (гривень, доларів тощо), при цьому сукупна платіжна здатність суспільства в безрозмірній за $S+K$ кредитно-фінансовій системі рівна 1: $(S+K)/(S+K)=1$, а всі власники грошових сум s_i ($i = 1 \dots N$, де N – кількість користувачів кредитно-фінансової системи) володіють тільки деякими частками цієї одиниці $s_i/(S+K) < 1$, внаслідок чого вся фінансова діяльність – це зміна часток цієї одиниці, розподілених серед усіх користувачів кредитно-фінансової системи. В безрозмірній таким шляхом кредитно-фінансовій системі багато процесів мають вигляд, незвичний для більшості,

Таблиця 2

Втрата платіжної здатності суспільством під дією позичкового відсотка

Час:	До видачі позики К за початково нульового обсягу кредитної заборгованості	Після видачі позики К першим кредитором	Після повернення позики К і погашення заборгованості за відсотками $\Delta K > 1$
Платіжна здатність у власності суспільства:	$S/S=1$	$(S+K)/(S+K)=1$	$(S-\Delta K)/S < 1$

і внаслідок цього відкривається їхня значущість, насамперед управлінська.

Емісія і вилучення, ріст і скорочення обсягів кредитування, виконані в номінальній кредитно-фінансовій системі, відображаються в безрозмірній кредитно-фінансовій системі як перерозподіл часток одиначної сукупної платіжної здатності суспільства між учасниками ринку, роблячи когось біднішими, а когось – багатшими. При цьому зрозуміло, що сукупна безрозмірна купівельна здатність суспільства залишається незмінно рівною одиниці.

У межах цього дослідження нас насамперед цікавить вплив інституту кредиту з позичковим відсотком на виробництво і споживання продукції в суспільстві, а також на економічний суверенітет держави, що досить наглядно можна розглянути на основі безрозмірної за $S+K$ кредитно-фінансової системи.

Так, якщо у сферу виробництва видана кредитна позика К, то, протікаючи через ланцюги оплати поставок продукції в багатогалузевій виробничо-споживачькій системі, вона через зарплату найманого персоналу і підприємницький дохід починає перетікати у сферу споживання внаслідок того, що деяка частина доходів постачальників продукції завжди йде на оплату праці їхнього персоналу і перераховується в підприємницький дохід. Та якщо така позика видана під відсоток, то директори виробництв заявляють вартість виготовленого обсягу продукції, виходячи із необхідності майбутнього повернення ними кредиту суми боргу з відсотками $K+\Delta K > 1$, де ΔK – обсяг заборгованості за відсотками.

Зміна платіжної здатності учасників фінансово-кредитної системи наведена в таблиці 2.

М. Кеннеді доповнює ці теоретичні викладки статистичними даними [11]. Так, виявляється, що 80% населення більше платять за відсотками, ніж отримують, 10% отримують дещо більше, ніж платять, а останні 10% домогосподарств отримують у два рази більше, ніж платять. Це в сукупності і є та частина, яку втратили перші 80% населення. Як констатує М. Кеннеді, відсотки як засіб забезпечення обороту грошей являються в межах сучасної грошової системи засобом прихованого перерозподілу грошей [11, с. 17].

Висновки. Таким чином, проведене дослідження функцій позичкового відсотка дало змогу сформулювати більш повний перелік його функцій. Крім того, була розглянута досі мало вивчена й опи-

сана така функція позичкового відсотка, як функція прихованого перерозподілу купівельної спроможності. У подальших дослідженнях необхідно розглянути функцію прихованого перерозподілу купівельної спроможності позичкового відсотка більш детально з урахуванням особливостей її розвитку на сучасному етапі, що сприятиме підвищенню ефективності кредитно-фінансової системи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бернар А. Лиетар Будущее денег: новый путь к богатству, полноценному труду и более мудрому миру / Бернар А. Лиетар. М.: КРПА Олимп: АСТ: Астрель, 2007. 493, [3] с.
2. Бернар А. Лиетар Душа денег/ Бернар А. Лиетар. М.: Олимп: АСТ: Астрель, 2007. 365, [3] с.
3. Величко М.В. Экономика инновационного развития. Управленческие основы экономической теории : монография / М.В. Величко, В.А. Ефимов, В.М. Зазнобин. М.-Берлин: Директ-Медиа, 2015. 649 с.
4. Ветрова І.В. Правові основи реалізації грошово-кредитної політики Національного банку України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 12.00.07 / І.В. Ветрова ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2007. – 20 с.
5. Вовчак Ольга Дмитрівна Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. К. : Знання, 2008. – 565 с.
6. Гэлбрейт Дж. К. Экономика невинного обмана: правда нашего времени. М.: Европа. 2009. 88 с. (J.K. Galbraith. «The Economics of Innocent Fraud: Truth for Our Time». 2004).
7. Гэлбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества. М.: Прогресс. 1976. (J.K. Galbraith. «Economics and the Public Purpose». 1973).
8. Гроші та кредит: підручник / [М.І. Савлук, А.М. Мороз, І.М. Лазепко та інші.] за наук. ред. М.І. Савлука Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ КНЕУ ім. Вадима Гетьмана: 6-те вид., переробл. і доповн.– К.: КНЕУ, 2011, с 590.
9. Деньги, кредит, банки: учебник / ред. О.И Лаврушин 3-е изд., перераб. и доп. М.: КНОРУС, 2005. 560 с.
10. Каменко О.Л. Системне управління фінансів: монографія/ О.Л. Каменко. Суми.: Довкілля, 2001. 98 с.
11. Кеннеді М. Деньги без процентов и инфляции. М.: Самотёка: МИД «Осознание», 2011. 98 с.
12. Колодізов О.М. Гроші і кредит : підручник / О.М. Колодізов, В.Ф. Колесніченко. К. : Знання, 2010. 615 с.
13. Основы современной экономики: ученик / Козырев В.М. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Финансы и статистика, 2001. 432 с.

14. Політична економія: навч. посіб./ Мочерний С.В., Мочерна Я.С. 2-ге вид., виправл. і доповн. К.: Занннн, 2007. 685 с.

15. Финансы, денежное обращение и кредит: учебник / ред. М.В. Романовський. М.: Юрайт, 2001. с. 543.

REFERENCES:

1. Bernar A. Lietar (2007) Budushchee deneg: novyy put' k bogatstvu, polnotsennomu trudu i bolee mudromu miru [The Future of Money: How New Currencies Create Wealth, Work and a Wiser World]. Moscow: Astrel'. (in Russian)

2. Bernar A. Lietar (2007) Dusha deneg [The Mystery of Money]. Moscow: Astrel'. (in Russian)

3. Velichko M. V. (2015) Ekonomika innovatsionogo razvitiya. Upravlencheskie osnovy ekonomicheskoy teorii [Economy of innovative development. Management theory of economics]. Moscow: Direkt-Media. (in Russian)

4. Vjetrova I.V. (2007) Pravovi osnovy realizacii ghroshovo-kredytnej polityky Nacionaljnogho banku Ukrajinj [Legal bases for realization of monetary policy of the National Bank of Ukraine] (PhD Thesis), Kiev: Taras Shevchenko National University of Kyiv.

5. Vovchak Oljgha Dmytrivna (2008) Kredyt i bankivsjka sprava [Credit and banking]. Kiev: Znannja. (in Ukrainian)

6. J.K. Galbraith (2009) Ekonomika nevinnogo obmana: pravda nashego vremeni [The Economics of Innocent Fraud: Truth for Our Time]. Moscow: Evropa. (in Russian)

7. J.K. Galbraith (1976) Ekonomicheskie teorii i tseli obshchestva [Economics and the Public Purpose]. Moscow: Progress. (in Russian)

8. M.I. Savluk, A.M. Moroz, I.M. Lazepko (2011) Ghroshi ta kredyt [Money and credit]. Kiev: KNEU. (in Ukrainian)

9. Lavrushin O.I (2005) Den'gi, kredit, banki [Money, credit, banks]. Moscow: KNORUS. (in Russian)

10. Kamenko O.L. (2001) Systemne upravlinnja finansiv [System Management of Finance]. Sumy: Dovkillja. (in Ukrainian)

11. Kennedi M. (2011) Den'gi bez protsentov i infljatsii [Interest and Inflation Free Money]. Moscow: Samoteka: MID «Osoznanie». (in Russian)

12. Kolodizjev O.M. (2010) Ghroshi ta kredyt [Money and credit]. Kiev: Znannja. (in Ukrainian)

13. Kozyrev V.M. (2001) Osnovy sovremennoj ekonomiki [Basics of the modern economy]. Moscow: Finansy i statistika. (in Russian)

14. Mochernyj S.V., Mocherna Ja.S. (2007) Politychna ekonomija [Political Economy]. Kiev: Znannja. (in Ukrainian)

15. Romanovskiy M.V. (2001) Finansy, denezhnoe obrashchenie i kredit [Finance, money circulation and credit]. Moscow: Yurayt. (in Russian)

Bormotova M.V.Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer at
Department of Management of State and Corporate Finance
Ukrainian State University of Railway Transport**Oliinyk Y.V.**Master
Ukrainian State University of Railway Transport

LOAN INTEREST FUNCTIONS

Given the limited investment resources, the use of loan as a source of investment capital formation becomes more acute. The loan is one of the most difficult economic categories by its nature and wide scope of the social reproduction process. The essence of the loan is reduced to its internal properties, acting as the dominant component of this economic category.

The object of the loan is a certain value, which is transferred from the lender to the borrower and the characteristic feature of which is the repayment process related to the return of the borrowed equivalent loan with a growth percentage, which is the fee for their use. Accordingly, the matter of determining the socio-economic content of the loan interest through the disclosure of its functions should be considered acute.

The interest rate is the payment or price for using the loan capital. Like any economic category, the loan interest rate performs functions that reflect the manifestation of the specific aspects of its essence.

In the course of the research, the following functions were identified: loan interest, distributive, stimulating, regulating, loan price function, liquidity management function and hidden redistribution of purchasing ability.

M. Kennedy and M.V. Velichko define hidden redistribution of purchasing ability as the share redistribution of the isolated joint purchasing ability of budget as a result of the loan price (loan interest) for the range of goods value being produced at the cost of borrowed capital. M.V. Velichko also draws attention to the fulfilment of the primary inflation generator function and the actual involvement of the third parties in the consequences (repayment of loan interest) of the loan agreement by means of the loan interest.

The loan interest function can be clearly observed on the basis of an unbalanced loan and financial system.

Thus, the research of loan interest functions made possible to recreate a more complete list of its functions. Moreover, we have reviewed the unexplored and hardly described the loan interest function called the hidden redistribution of purchasing ability.

It would be useful to supplement the list of loan interest functions with the primary inflation generator function.

The further research should consider deeper the function of the hidden redistribution of purchasing power, taking into account the peculiarities of its development at the present stage, which will enhance the efficiency of the loan and financial system.